

Raspravljajući o nesposobnosti da se "svetovno iščezavanje civilizacije izrazi na pojmovnom nivou", Uli Krug je Goldhagen debatu ocenila kao pokušaj da se, u novoj epohalnoj situaciji krajem 20. veka otvori opštije pitanje u kojoj meri je politička kultura ideološki odraz ekonomsko-političke realnosti. Da li je Goldhagen uopšte bio kadar da poljulja gledište o primatu ekonomije nad politikom? Premda Kincel nije bez razloga zapazio (Küntzel 1997) da smo ranije bili skloni izjednačavanju fašizma i kapitalizma i potcenjivanju antisemitizma, stoji i opaska Krugove (Krug 1998) da danas to isto činimo, ali sa obrnutim predznakom: kapitalizam je naime potisnut, a fašizam se poistovećuje sa antisemitizmom. Otuda raste bojazan da će veza između vrednosnih i misaonih formi kod Kincela, Dinera i drugih ostati večna zagonetka. Nacizam nije pokazao nikakav "slom civilizacije" nego svetovno "iščezavanje civilizacije". Otuda i zaoštrena ocena Krugove da je nacizam u najdubljem strukturnom pogledu u stvari razvoj varvarskih mogućnosti kapitala.

Pitanje je može li se Aušvic objašnjavati samo ili pretežno vrednosnim činionicima i na taj način, a ne drugi, iracionalno racionalizovati ili se s druge strane može bezostatno svesti na materijalne pobude (kao npr. kada je Kaucki objašnjavao reformaciju kolebanjem cene pamuka). Goldhagen se izričito zalaže za primat politike nad ekonomijom. Koliko god Aušvic bio rezultat neuporedive nemačke rasne države, sa ne manje razloga se "civilizacija" može zamisliti bez globalnog prevazilaženja onoga toka bez kog Aušvic ne bi bio moguć. Kapitalizmu nije bio neophodan nikakav spoljni misteriozni dodatak da bi se preobratio u besmisleno uništavanje. Istovetnost samodržanjai uništenja stvaraju "procesnu protivrečnost" vlastitom dinamikom. Uli Krug izričito tvrdi da tzv. nemački posebni put nije nikakvo odstupanje od kapitalističke normalnosti već njegova krajnja konsekvenca. Ali i dodaje da bi trebalo istražiti okolnosti koje su u drugim autoritarnim državama sprečile ubilačku dijalektiku konstantnog (a ne varijabilnog) kapitala da završi s Aušvicom. S druge strane, pozitivistička svest uporno ustrajava u pokušaju da ius sanguinis istakne kao direktnu suprotnost ius solli, a istrebljivački antisemitizam kao raskid sa sa zahtevima "normalnog kapitalizma". Novac i kapital su sami po sebi u velikoj meri antisemitski jer stvaraju u naročitim okolnostima viziju antibića. Najveća je slabost Goldhagena što nema ni nagoveštaja ovakvog pristupa.

Na Kincelov poziv da treba preispitati tumačenje holokausta koje daje kritička teorija regovao je i Fogt (Vogt 1997) izričitom tvrdnjom da holokaust nije nemačka osobenost i da je analiza antisemitizma kod kritičke teorije nadmoćna nad Goldhagenovom tezom. Štaviše, ova dva obrasca objašnjenja ne mogu se čak ni porediti. Goldhagen se bavi samo jednom stranom objašnjenja (motivacijom zločinaca), dok kritička teorija nastoji da razjasni društvenoteorijski značaj Aušvica.

Utišak je da je levica precenila teorijski značaj Goldhagena. Goldhagenu nije bila namera da poljulja ključne teze kritičke teorije jer za to nije imao snage. Važnije je pomenuti da se pristup, čiji je predstavnik Goldhagen, i pristup kritičke teorije razilaze u četiri ključna stava: kod uništenja Jevreja kritička teorija prepoznaje "dijalektiku prosvetiteljstva", dok Goldhagen to tumači osobenostima nemačkog razvoja. Za kritičku teoriju uništenje Jevreja jeste u poslednjoj instanci ekonomske prirode, dok je za Goldhagena to pitanje mentaliteta. Dalje, za kritičku teoriju ravnodušnost prema žrtvama je glavni aspekt antisemitizma, za Goldhagena, pak, to je mržnja. Kritička teorija logore posmatra kao industriju smrti, dok Goldhagen ističe značaj konkretnog ubijanja, grozota i motivacije pojedinca. Fogtu očigledno